

Curtea de justitie a Comunitatilor Europene

Introducere

Curtea de Justitie a Comunitatilor Europene (TJCE) este institutia comunitara pe care tratatele constitutive au însarcinat-o sa vegheze asupra corectei interpretari si aplicari a dreptului comunitar.

Acest lucru apare codificat la art. 164 TCE: „Curtea de Justitie va garanta respectarea Dreptului în interpretarea si aplicarea TCE“. Art. 136 al TCEEA spune, practic, acelasi lucru.

În fine, art. 31 TCECA face mai multe precizari, aratând: „Curtea de Justitie va garanta respectarea dreptului în interpretarea si aplicarea Tratatului CECA si a regulamentelor acestuia“.

Chiar daca absentia din TCE si TCEEA a oricarei referiri explicite la competenta Curtii de Justitie asupra dreptului derivat poate parea intentionata — dat fiind faptul ca TCECA, unde aceasta apare, este anterior TCE si TCEEA — în practica se considera implicita aceasta competenta, ea nediscutându-se¹⁴⁷.

Interpretarea care se da art. 131 TCECA este ca s-a dorit nu numai interpretarea si aplicarea de catre Curtea de Justitie a TCECA si a oricaror norme ce l-ar modifica, dar s-a dorit si interpretarea si aplicarea oricarui act normativ, adoptat de catre institutiile comunitare în ideea îndeplinirii si dezvoltarii respectivului Tratat.

Faptul ca, în principiu, Curtea de Justitie garanteaza respectarea dreptului primar si derivat nu înseamna doar garantarea interpretarii si aplicarii acestuia, de catre institutiile comunitare si statele membre, asa cum apare el în tratatele constitutive, ci si ca, uneori, Curtea de Justitie asigura corecta interpretare si aplicare a dreptului intern al statelor membre sau chiar a celui international.

În cazul celui international, se poate observa ca art. 228.6 si art. 234 TCE se refera la rolul Curtii în observarea respectarii, de catre statele membre si institutiile comunitare, a obligatiilor ce le revin din acordurile internationale la care sunt parti, pe de o parte, iar, pe de alta, la rolul Curtii în garantarea compatibilitatii dintre normele comunitare si eventualele conventii internationale încheiate de un stat membru înainte de a adera la UE.

În ceea ce priveste dreptul intern al statelor membre, Curtea de Justitie garanteaza ca institutiile comunitare urmaresc, în anumite situatii, normele de drept intern. Probleme pot aparea atunci când, datorita diversitatii legislatiilor nationale, se produc aplicari diferite ale dreptului comunitar, Curtea trebuind sa vegheze ca acest lucru sa nu se întâmple.

Curtea de Justitie, la fel ca celelalte institutii de baza, este comuna celor trei Comunitati, conform Conventiei din 25 martie 1957 care stabilea ca va exista o Curte unica pentru CEE si CEEA si ca, în plus, aceasta se va unifica cu cea a CECA.

Competentele Curtii sunt, desigur, diferite în functie de Tratatul în cadrul caruia actioneaza. La fel ca în cazul celorlalte institutii, nici macar Tratatul de Fuziune din 8 aprilie 1965 nu a schimbat aceasta situatie, neunificarea Comunitatilor nepermitând unificarea competentelor, chiar daca au fost unificate institutiile.

Art. 31, 164 si 136 TCECA, TCE si TCEEA atribuie Curtii functia de garant a respectarii Tratatelor în aplicarea si interpretarea dreptului primar si derivat. Aceasta

nu înseamna ca doar Curtea vegheaza ca institutiile comunitare si statele membre sa actioneze în acord cu ceea ce spune dreptul comunitar (si în unele cazuri, cel international si chiar intern). În cazul în care Curtea de Justitie pare a veghea singura ca dreptul comunitar sa fie corect si uniform aplicat, nu pare ca ar avea competenta exclusiva în ceea ce priveste supravegherea aplicarii acestuia (Comisia, cum am vazut, este competenta în supravegherea abaterilor de la aplicarea dreptului comunitar).

Trebuie însa precizat ca, în cazul în care Comisia depisteaza o violare a dreptului comunitar, tot Curtea este cea care are competenta în a declara formal daca este sau nu vorba despre respectiva abatere.

În ceea ce priveste competentele Curtii în cadrul Uniunii Europene, acestea se limiteaza la garantarea respectarii dreptului în interpretarea si aplicarea acelor articole prin care se modifica articolele din tratatele constitutive ale CECA, CE si CEEA ca si în interpretarea si aplicarea Conventiilor la care se refera art. K.3, paragraful 2, litera c si art. L-S.

Scurta prezentare

Acest Tribunal este putin asemanator modelului oferit de dreptul national sau international.

Astfel:

- 1.** În primul rând, trebuie spus ca, traditional, Curtea de Justitie a utilizat jurisdicia de unica instanta, situatie care se mentine, în general, chiar daca, în ziua de astazi, exista si Curtea de Prima Instanta aceasta deoarece Curtea de Justitie nu actioneaza ca o a doua instanta a acesteia ci este, mai degraba, vorba despre o repartizare a sectoarelor decât de o ierarhizare.
- 2.** Jurisdicia Curtii este obligatorie si exclusiva¹⁵¹, spre deosebire de ceea ce se întâmpla în cazul tribunalelor internationale.
- 3.** Spre deosebire de Tribunalele Internationale, Curtea de Justitie este obligata sa se pronunte în legatura cu acele chestiuni care sunt de competenta sa, fara a se putea prevala de „eventualele lacune din dreptul comunitar“. Într-un asemenea caz, Curtea trebuie sa se raporteze la principiile generale de drept.
- 4.** Daca în cazul Tribunalelor Internationale subiectul de drept este statul, în cazul Curtii de Justitie pot exista si alti subiecti de drept.
- 5.** Deciziile Curtii de Justitie sunt executorii în teritoriul statelor membre, conform art. 44 si 92 TCECA, 187 si 192 TCE si 159, 164 TCEEA.
- 6.** Jurisdicia Curtii este una speciala, având competente doar asupra temelor regularizate de dreptul comunitar. Existenta unor tratate diferite si a unor Comunitati diferite, având obiective diferite, face ca si jurisdicia Curtii sa fie specifica, cea de caracter „mai general“ fiind a CEE .

Revenind la întrebarea initiala referitoare la tipul de tribunal (national sau international) de care Curtea de Justitie ar fi mai apropiata din punct de vedere al caracteristicilor, exista doua puncte de vedere:

a) Aceia care o situeaza în rândurile tribunalelor internationale, considerând Comunitatile Europene organizatii internationale clasice si dreptul comunitar drept international.

Acestora li se poate obiecta, însa, faptul ca:

- deciziile Curtii sunt obligatorii si executorii;
- jurisdicia sa acopera si alti subiecti de drept decât statele;
- aproape niciodata statele membre nu se denunta între ele în fata Curtii, ci în fata Comisiei¹⁵³.

b) Aceia care aseamana Curtea cu un tribunal national sau cu o Curte constitutională.

Primilor li se poate obiecta ca institutia Curtii nu are caracter de instanta superioara (în raport cu Tribunalul de Prima Instanta), iar celorlalti li se poate obiecta faptul ca, Curtea nu se pronunta numai asupra constitutionalitatii normelor de drept comunitar, dar si ofera judecatorului national interpretarea corecta ce trebuie data acestuia.

În concluzie:

Curtea de Justitie a Comunitatilor Europene:

- are 15 Judecatori, dintre care se alege un Presedinte;
- exista, de asemenea, 9 Avocati Generali.

Curtea functioneaza în Plen si are 5 Complete de Judecata de 3 sau 5 Judecatori.

Tribunalul de Prima Instanta:

- are 15 Judecatori, dintre care se alege un Presedinte;
- functioneaza în Plen si are 5 Complete de Judecata de 3 sau 5 Judecatori.

Compunere

Dreptul primar, vorbind despre componenta Curtii de Justitie, se refera la Judecatori, Avocati Generali si Secretariatul Curtii. În practica, atunci când se vorbeste despre compozitia Curtii, referirile se fac doar la Judecatori, asistati de catre Avocati Generali.

Cum spuneam, art. 165 TCE, 32 TCECA si 137 TCEEA stabileau la 15 numarul judecatorilor.

Aceleasi articole ale tratatelor vorbeau despre posibilitatea Consiliului ca, prin unanimitate si la propunerea Curtii, sa poata decide modificarea numarului de Judecatori, schimbând — evident — continutul paragrafelor 2 si 3 ale art. 32 TCECA, 165 TCE si 137 TCEEA cât si ale paragrafelor 2 ale art. 32.3, 167 si 139 TCECA, TCE si TCEEA.

Acesta este unul dintre putinele cazuri în care Consiliul are posibilitatea de a interveni de unul singur în modificarea dreptului primar. Pentru a controla aceasta posibilitate s-a prevazut ca doar la propunerea Curtii, Consiliul sa poata adopta o asemenea decizie. Este în orice caz vorba despre o anomalie deoarece, conform tratatelor, Comisia este cea care face propuneri de modificare a acestora.

Judecatorii nu sunt numiti de catre Consiliu, ci de catre statele membre care se pun de acord asupra acestora. Asa cum s-a spus si în cazul Comisiei, data fiind independenta institutiilor comunitare, membrii Curtii nu ar putea fi numiti de catre Consiliu (o alta institutie), motiv pentru care sunt numiti de catre „reprezentantii guvernelor statelor membre“.

Judecatorii, ca si Comisarii, nu numai ca nu reprezinta nici un stat membru (cu atât mai putin, cel din care provin), dar trebuie sa se bucure de deplina independenta. Independenta lor merge chiar mai departe de cea a Comisarilor, daca avem în vedere ca nu exista referiri în tratate legate de tarile lor de origine, existând chiar posibilitatea,

doctrinara, ca ei sa provina din terte tari¹⁵⁵. În practica, exista însa câte un judecator din fiecare tara membra.

La început, majoritatea cazurilor judecate de catre Curte se tratau în Plen, art. 165 TCE, 32 TCECA si 137 TCEEA existând si posibilitatea organizarii unor Complete (instante) de trei sau cinci Judecatori (pentru diferite cauze „altele decât cele ale statelor sau institutiilor comunitare“ sau „altele decât cele prevazute în art. 41, 177 si 150 TCECA, TCE si TCEEA“). Noua redactare facuta de TUE art. 165 TCE, 32 TCECA si 137 TCEEA, stabileste definitiv ca, în afara temelor deja semnalate, nu exista obligativitatea tratarii altora în plenul Curtii. De altfel, fara o simplificare a activitatii Curtii având în vedere multiplicarea activitatii sale, am asista la o paralizare a acesteia.

Tocmai de aceea, în practica Plenul se reuneste doar pentru acele aspecte asupra carora nu se pot pronunta instantele de 3 sau 5. La ora actuala, exista patru instante compuse din 3 Judecatori si doua instante compuse din 5 Judecatori. Compozitia instantelor este publicata în DOCE/JOCE, iar Presedintele Curtii este cel care repartizeaza cauzele.

Curtea este asistata de 8 Avocati Generali, ale caror functii sunt stabilite la art. 32bis, 166 si 138 TCECA, TCE si TCEEA¹⁵⁶. Numarul acestora a fost initial de 2, crescând pe masura aderarii de noi state. La fel ca în cazul Judecatorilor, Consiliul poate decide, la propunerea Curtii, marirea numarului Avocatilor Generali, prin unanimitate si cu obligatia de a face modificarile necesare la art. 32.3, 167 si 139 TCECA, TCE si TCEEA.

Figura Avocatului General nu are corespondent în dreptul national, ea aparând din dorinta de a exista un jurist (ne-membru al Curtii si, deci, fara vot) care sa prezinte „Concluzia independenta asupra respectivei spete“. De semnalat ca disciplina Curtii interzice Judecatorilor ce nu sunt de accord cu Sentinta adoptata sa exprime public eventualele discrepante fata de aceasta. Concluziile Avocatului General se publica împreuna cu Sentinta.

Dintre Avocatii Generali, în fiecare an se alege unul ca Prim Avocat General, sarcina lui fiind aceea de a distribui Avocatilor Generali temele asupra carora se vor pronunta.

Avocatii Generali nu reprezinta state membre, putând avea orice nationalitate. În practica, posturile se repartizeaza, însa, între cei „cinci mari“ si „restul“. Nu exista conditii speciale pentru a fi Judecator sau Avocat General ai Curtii de Justitie, art. 32.3, 167 si 139 TCECA, TCE si TCEEA stabilind doar criteriile profesionale. În practica, multi dintre acestia provin din „zona politicului“, fiind fosti ministri sau parlamentari.

Judecatorii si Avocatii Generali trebuie sa fie independenti si fata de institutiile comunitare si fata de statele membre. În plus, atâta vreme când sunt în aceste functii nu pot exercita nici o alta functie publica sau desfa.ura activitati private.

În plus, li se asigura inamovibilitate.

Pot fi eliberati din respectivele functii de catre Curte, prin unanimitate.

Beneficiaza de imunitate pentru deciziile luate în timpul mandatului, imunitate ce poate fi retrasa doar prin majoritatea absoluta a Curtii.

Judecatorii si Avocatii Generali sunt numiti pe sase ani, la fiecare trei ani realizându-se o reînnoire dupa un model alternativ: 7, respectiv, 8 Judecatori si 4, respectiv, 5 Avocati Generali. Unii si altii pot fi realesi.

Presedintele se alege prin majoritate absoluta, dintre Judecatori, mandatul fiind de trei ani.

Figura Secretarului General apare în dreptul primar alaturi de cea a Judecatorului si Avocatului General, în art. 32.4, 168 si 140 a TCECA, TCE si TCEEA care stabilesc ca acesta va fi numit de catre Curte care îi va si stabili Statutul.

Alegerea se face prin majoritate absoluta sau, respectiv, simpla 160. Secretarul General este numit pe sase ani, putând fi revocat pentru neîndeplinirea functiilor sale. Singurele criterii de alegere, sunt cele profesionale.

Acesta beneficiaza de inamovibilitate, similara celei a Judecatorilor si Avocatilor Generali cât si de privilegiile si imunitatile functionarilor comunitari; are atributii administrative, dar si de supraveghere a îndeplinirii exigentelor formale.

Procedurile în fata Curtii

Normele procedurale ale Curtii de Justitie se regasesc în Statutul acesteia, Regulamentul si Instructiunile Secretarului Curtii. Chiar în cazul în care Curtea este unica pentru cele trei Comunitati, Statutul Curtii nu este acelasi (conform art. 45, 188 si 160 TCECA, TCE si TCEEA), desi foarte asemanator.

În schimb, Regulamentul este comun ceea ce se explica prin unicitatea Curtii (ca institutie) chiar în cazul în care competentele sale difera în functie de tratatul la care se refera. Acest Regulament se aproba de catre Consiliu, prin unanimitate si la propunerea Curtii.

Primul Regulament a fost aprobat de catre Consiliu la 3 martie 1959. Diferitele modificari au fost efectuate la 4 decembrie 1974, iunie 1991 si aprilie 1997. Daca cele trei Statute fac parte din dreptul primar (ca anexe ale tratatelor), Regulamentul, aprobat de catre Consiliu, prin unanimitate, este drept derivat.

Extras din Tratatul instituind o Constitutie pentru Europa

Articolul 28: Curtea de Justitie

1. Curtea de Justitie cuprinde Curtea Europeana de Justitie, Tribunalul de Mare Instanta si tribunale specializate. Aceasta asigura respectarea dreptului în interpretarea si aplicarea Constitutiei. Statele membre stabilesc caile de atac necesare asigurarii unei protectii jurisdictionale efective în domeniul dreptului Uniunii.

2. Curtea Europeana de Justitie este formata dintr-un judecator pentru fiecare stat membru si este asistata de avocati generali. Tribunalul de Mare Instanta numara cel putin un judecator pentru fiecare stat membru; numarul de judecatori este stabilit prin statutul Curtii de Justitie. Judecatorii si avocatii generali de la Curtea Europeana de Justitie, precum si judecatorii Tribunalului de Mare Instanta, alesi dintre personalitatile care ofera toate garantiile de independenta si care îndeplinesc conditiile prevazute în art. III-260 si III-261, sunt numiti de comun acord de catre guvernele statelor membre pentru un mandat de sase ani care poate fi reînnoit.

3. Curtea de Justitie hotaraste:

- asupra actiunilor introduse de catre unul din statele membre, o institutie sau persoane fizice sau juridice, conform dispozitiilor prevazute în partea III;
- cu titlu prejudicial, la cererea instantelor nationale, asupra interpretarii dreptului Uniunii sau asupra validitatii actelor adoptate de catre institutii;
- asupra altor cazuri prevazute în Constitutie.